OIKEUSHALLINNON HENKILÖKUNTA OHK RY

PERSONALFÖRENINGEN VID JUSTITIEFÖRVALTNINGEN PJF RF

Lakivaliokunnan kuuleminen 18.9.2018: HE 71/2018 laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Ulosottolaitosta on kehitetty jo useamman vuoden ajan. Verkostoa on tiivistetty ja menetelmiä automatisoitu ja sähköistetty. Tulosta on syntynyt ja kuten hallituksen esitykseenkin on kirjattu, ulosottomenettely on tällä hetkellä tehokasta ja tuottavaa ja perintätulosennätyksiä synnyttävää. Edelleen kuitenkin katsotaan, että toimintaa tulisi entisestään sopeuttaa, jotta ulosottolaitoksen toimintamenot saataisiin valtiontalouden kehysrahoituksen edellyttämälle tasolle ja tässä kohtaa viitataan menettelytapojen ja lainkäyttöratkaisujen suurempaan yhdenmukaistamistarpeeseen. Tässä kohtaa perustettava Ulosottolaitos -organisaatio lienee toimiva ratkaisu. Esityksen yhtenä perusteena olevan tehokkuuden ja tuottavuuden saavuttaminen kuitenkin edellyttänee, ettei keskushallinto kasva liian suureksi eikä ainakaan kentän toimijoiden kustannuksella.

Hallituksen esityksen kohdassa Esityksen vaikutukset on kirjoitettu, että *sähköisten ja automatisoitujen perintätehtävien siirtämisellä perustäytäntöönpanoon voitaisiin ohjata Ulosottolaitoksen palkkausrakennetta vastaamaan tehtävien laatua ja vaativuutta sekä vähentää palkkakustannuksia. Säästötavoitteiden toteutuminen on pääosin riippuvainen siitä, millaisiksi uudet palkkausrakenteet muodostuvat.* Tässä kohtaa Oikeushallinnon Henkilökunta OHK ry (jäljempänä OHK) toteaa, että kyseisellä kohdalla tarkoitettaneen muita kuin toimistopuolen henkilöstöä, sillä nimenomaan ulosottotoimen toimistohenkilöstön palkkauksellinen kehitys tehtävien vaativuuden kasvuun nähden on ollut lähes pysähdyksissä usean vuoden ajan ja se edustaa ulosottolaitoksen alinta palkkaustasoa. Puheena oleva uudistus on nähtykin tervetulleena mahdollisuutena toimiston keskuudessa edetä uralla. Hallituksen esityksessä onkin todettu toimistohenkilöstön koulutustason nousu ja se, että rekrytoitavilla on poikkeuksetta korkeakoulututkinto. Näin ollen estettä toimistoväen hakeutumiselle ulosottotarkastajan ja jopa ulosottoylitarkastajan tehtäviin ei ole olemassa. Toivottavasti tämä mahdollisuus myös käytännössä toteutuu.

Perinnän jakamisen vaikutus perintätuloksen tehostumiseen herättää kysymyksiä. Pienimuotoisten pilottikokeilujen perusteella esityksessä hengessä lähdetään siitä, että 80 prosenttia asioita tulee hoitumaan automatisaation kautta massana, asiakasta periaatteessa näkemättä tai korkeintaan sähköpostin välityksellä ja loppu 20 prosentin osuuskin saadaan kunnialla maaliin siihen niin sanotusti käsityönä tehdyn perehtymisen kautta. Velalliselle esitetään vastaavaa ulosottomiestä, mutta hänen tavoittamisensa uudessa organisaatiorakenteessa pitää itsestään selvyyden sijaan erityisesti kirjata maininnoin *on oikeus asioida* tai *pyynnöstä järjestettävä tilaisuus.* Eduskunta on osaltaan kiinnittänyt huomiota ylivelkaantuneiden aseman parantamiseen ja esimerkiksi henkilökohtaisen ohjauksen järjestämiseen. Tämä hallituksen esitys perinnän järjestämisestä ja automatisoinnin lisäämisestä tekee ulosottotoimesta kasvottoman toimijan suurimmalle osalle velallisista hetkellä, jolloin henkilökohtaisen kontaktin tarve on käytännössä merkittävin taloudenhoidon negatiivisen kehityksen pysäyttämisessä. Ulosotto on toimijana ketjun lopussa.

Perinnän jakamisella tähdätään henkilöstön näkökulmasta ennemminkin palkkakulujen oleelliseen alentamiseen kuin perinnän tehostumiseen tai perintätuloksen kasvattamiseen. Vaikka perintä entisestäänkin automatisoituisi ja menettelyjä yksinkertaistettaisiin perusperinnässä niin, että ulosmittaus tässä ryhmässä koskisi vain tuloa ja omaisuutta, jota ei tarvitsisi muuttaa rahaksi, jää edelleen yksittäiselle virkamiehelle harkintavaltaa. Harkintavaltaa, josta hän olisi jatkossakin yksin vastuussa. Käytännössä harkittavana tulee olemaan esimerkiksi tehdäkö huollettavien määrän tarkistuksen jälkeen palkan, eläkkeen tai elinkeinotulon ulosmittaus vai ei. Kummassakin ratkaisussa virkamies vastaa päätöksestään yksin jatkossa seurauksineen. Verrattuna nykyiseen palkkausjärjestelmään tuntuukin erikoiselta saman työn selvä ja rajuhko halpuuttamishanke. Ei voine välttyä ajatukselta palkkasyrjinnästä.

Toimistohenkilöstön osalta uuteen organisaatioon sijoittumiseen tähtäävä viranhakumenettely on keskeytetty. Määräaikaisten, ilman taustavirkaakin olevien virkamiesten määrä on merkittävä. Esityksessä viitataan toimiston osalta myöhemmin annettavaan asetukseen, joten tulevaisuus on siltä osin hämärän peitossa. Tämä on aiheuttanut jo pitkään valitettavaa vaihtuvuutta henkilöstössä ja sitä kautta hukalle heitettyä osaamista ja ohjaamista. Tilanne varmasti pahenee, ellei esimerkiksi ulosottotarkastajan tehtävästä tule mahdollisuutta jo nyt riittävästi koulutetulle toimistohenkilökunnalle edetä urallaan. Mutta jotta esitetty 80 prosentin osuus saadaan tehokkaasti etenkin jatkossa toivotulla tavalla tehokkaammin perittyä, on tehtävästä maksettavaan palkkauksen tasoon kiinnitettävä huomioita ja arvioitava sitä tehtävän todellisen vaativuuden, ei taloudellisten näkökulmien perusteella.

Esityksessä esitetään, että ulosottovirastojen ja Valtakunnanvoudinviraston virat muuttuisivat Ulosottolaitoksen yhteisiksi viroiksi. Tämä antaisi mahdollisuuden Ulosottolaitoksen johdolle tehdä uudessa organisaatiossa erikseen päätöksiä henkilöstön sijoittumisesta sen mukaan, miten sijoittuminen luo parhaimmat edellytykset toiminnan johtamiselle. Mikäli tässä kohtaa uudistuksessa nähdään mahdollisuus henkilöstön suhteellisen nopeaankin siirtämiseen valtakunnan tasolla vaikkapa sijaistus- tai kiireapuna toimipisteestä toiseen, OHK edellyttää ainakin toimistohenkilöstön osalta etenkin pakkoratkaisujen edessä vaihtoehtona selvittää etätyömahdollisuuden täyden hyödyntämisen. Etätyön hyödyntäminen laajemmassa mittakaavassa on muutoinkin syytä selvittää pikaisesti, sillä etätyöllä voidaan saavuttaa myös ulosottolaitoksessa säästöjä muun muassa toimitilakustannusten osalta.

Outi Ahonen

Oikeushallinnon Henkilökunta OHK ry:n puheenjohtaja

Käräjäsihteeri, Pirkanmaan käräjäoikeus

PL 134, 33101 TAMPERE

puh. 050 5215 103

outi.ahonen@oikeus.fi tai outi.ahonen@spjl.fi